

Emilia Peni

HARMAAN TALOUDEN TORJUNTA
RAKENNUSALALLA
CASE TMI AP

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Huhtikuu 2015

KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Emilia Peni	Tradenomi	Huhtikuu 2015
Opinnäytetyön nimi		30 sivua
Harmaan talouden torjunta rakennusalalla Case Tmi AP		
Toimeksiantaja		
Tmi AP		
Ohjaaja		
Lehtori Katriina Vesala		
Tiivistelmä		
<p>Harmaan talouden vahingot rakennusalalla ovat merkittäviä. Harmaa talous vähentää valtion saamien verotulojen määrää ja vääristää yritysten välistä kilpailua. Vahinkojen torjumiseksi on laadittu useita lakimuutoksia jo vuodesta 2007 lähtien. Uudistusten tarkoituksena on luoda uusia työpaikkoja ja edistää rakennusalan tervettä kilpailua.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä perehdytään harmaan talouden torjuntakeinoihin rakennusalalla. Työn tavoitteena on selvittää, mitkä ovat harmaa talouden uusimmat torjuntakeinot, ja miten ne vaikuttavat pienyrittäjään. Empiirinen tutkimustyö toteutettiin yhteistyössä rakennusalalla toimivan pienyrityksen Tmi AP:n kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on toimia oppaana rakennusalan yrittäjille. Aineistona käytettiin rakennusalan kirjallisuutta ja lehtiartikkeleita. Koska useat viranomaisten keinoista harmaan talouden torjumiseksi ovat todella tuoreita, ei kirjallisuutta tai tutkimustuloksia vielä löydy kovin paljon.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että rakennusalaa koskevat harmaan talouden torjuntakeinot vaikuttavat merkittävästi myös alalla toimivan pienyrittäjän arkeen. Uudistusten myötä byrokratia on lisääntynyt merkittävästi. Mikäli lisätyötä halutaan välttää, se vaatii investointeja.</p>		
Asiasanat		
harmaa talous, tiedonantovelvollisuus, käännetty arvonlisävero, rakennusala, tilaajavastuulaki		

Author (authors)	Degree	Time
Emilia Peni	Bachelor of Business Administration	April 2015
Thesis Title		30 pages
Prevention of the Grey Economy in Finnish Construction Industry Case Tmi AP		
Commissioned by		
Tmi AP		
Supervisor		
Katriina Vesala, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The damages of grey economy on the construction field are significant. Unreported employment reduces the state's tax income and distorts the market. Several new laws have been established to prevent these effects since 2007. The purpose of these new laws is to create new jobs and promote healthy competition in construction.</p>		
<p>This thesis concentrates on the ways to prevent the effects of grey economy in construction. The purpose of the study is to find out the newest ways to fight grey economy, as well as to find out how they affect small companies. This empiric research was made in cooperation with a small construction company, Tmi AP.</p>		
<p>The purpose of this thesis is to work as a guide for construction entrepreneurs. The sources used were books on construction, newspaper articles, new laws and guides of the Finnish Tax Administration. Because of the contemporary nature of the new laws, literature and research on the subject is scarce.</p>		
<p>The result of the thesis is that the new ways to fight grey economy in construction significantly affect small construction companies. In addition, bureaucracy has increased significantly. Depending on whether extra work is a concern, new investments are needed.</p>		
Keywords		
grey economy, notification obligation, reverse charge procedure, construction industry, contractor's liability act		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	CASE-YRITYKSEN ESITTELY	4
3	HARMAA TALOUDEN TORJUNTA RAKENNUSALALLA.....	5
4	ARVONLISÄVEROTUS.....	7
4.1	Käännetty verovelvollisuus	7
4.2	Rakentamispalvelu	8
4.3	Case Tmi AP.....	9
4.3.1	Laskumerkinnät.....	9
4.3.2	Arvonlisäveron vähentäminen	10
4.3.3	Käännetty verovelvollisuus kirjanpidossa	12
5	TILAAJAVASTUU	12
5.1	Tilaaajan selvitysvelvollisuus	12
5.2	Selvitystietojen hankkiminen.....	14
5.3	Tilaajavastuulain uudistukset.....	15
5.4	Case Tmi AP.....	16
6	VERONUMERO JA HENKILÖTUNNISTE	17
7	TIEDONANTOVELVOLLISUUS	19
7.1	Päätoteuttajan tiedonantovelvollisuus työntekijöistä	20
7.2	Tilaaajan tiedonantovelvollisuus urakatiedoista	21
7.3	Yksityisen henkilön tiedonantovelvollisuus	22
7.4	Tietojen ilmoittaminen Verohallinnolle	22
7.5	Case Tmi AP.....	23
8	POHDINTA JA LOPPUSANAT	24

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmana on selvittää, miten rakennusalaa koskevat harmaan talouden torjuntakeinot vaikuttavat pienyrittäjän arkeen. Rakennusalalle on tullut viime vuosina merkittäviä lakiuudistuksia, jotka ovat vaikuttaneet alan verotukseen ja rakentamisilmoituksiin. Uudistuksilla haetaan keinoja harmaan talouden vähentämiseksi rakennusalan yhä kansainvälistyessä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, minkälaista tietoa pienyrittäjältä vaaditaan uusien lakien ja säännösten voimaantulon jälkeen. Aihe on minulle ajankohtainen, sillä työskentelen suuressa rakennusalan yrityksessä, jossa törmään päivittäin tilaajavastuulakia koskeviin selvitysvelvollisuuksiin. Lähipiirissäni toimii useita rakennusalan pienyrittäjiä, jotka painivat alan lakiuudistusten parissa. Toivon tämän opinnäytetyön olevan avuksi rakennusalaa koskevien uudistusten tulkitsemisessä.

Koen tämän opinnäytetyön tärkeäksi, koska haluan edistää rehellistä työtä ja kilpailua rakennusalalla. Aihe on ajankohtainen, sillä viimeisimmät lakiuudistukset harmaan talouden torjumiseksi ovat olleet voimassa vasta vähän aikaa, eikä niiden vaikutuksista ole vielä saatu luotettavia tutkimustuloksia.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jossa tarkastellaan rakennusalan lakiuudistuksia harmaan talouden torjumiseksi. Empiirisessä osuudessa perehdytään uudistuksiin Case-yrityksen näkökulmasta.

2 CASE-YRITYKSEN ESITTELY

Tmi AP on vuonna 2010 liiketoimintansa aloittanut rakennusalan yksityinen elinkeinoharjoittaja. Nuoren yrittäjän toimialueena on pääsääntöisesti Kymenlaakso, mutta tarvittaessa hän matkustaa myös kauemmas. Aiemmalta koulutukseltaan yrittäjä on kirvesmies, mutta hänellä on monen vuoden työkokemus niin kattoasentajana kuin talonrakentajanakin.

Yrityksessä ei ole muita työntekijöitä yrittäjän lisäksi. Hän tekee toimeksiantoja suurempien yritysten aliurakoitsijana. Alun perin yrittäjä perusti yrityksen ryh-

tyäkseen aliurakoitsijaksi eräälle suurelle ikkuna- ja ovi-asennusyriykselle. Sittemmin tie on kantanut aliurakoitsijana ikkuna-asentajasta kattoasentajaksi.

Yrityksen liikevaihto on noin 50 000 euroa. Liikevaihto koostuu lähes kokonaan vuonna 2011 voimaan tulleen käännetyn rakentamispalvelun alaisesta myynnistä. Yrittäjä hoitaa itse myyntilaskutuksen ja yrityksen rahaliikenteen, mutta muuten taloushallintopalvelut ovat ulkoistettuina tilitoimistoon. Tmi AP ei odota tulevaisuudelta suurta kasvua. Yrittäjälle ei ole aikomusta palkata yritykseen lisää työvoimaa, mutta haaveena olisi pyörittää koko yritystä kotoa käsin niin, että puoliso hoitaisi yrityksen hallinnolliset työt tilitoimiston sijaan. (Haastattelu Tmi AP 2015.)

3 HARMAA TALOUDEN TORJUNTA RAKENNUSALALLA

Harmaalla taloudella tarkoitetaan toimintaa, jossa laiminlyödään lakisääteisiä velvoitteita esimerkiksi verojen tai lakisääteisten vakuutusmaksujen suorittamisen välttämiseksi. Tavallinen kansalainen törmää harmaaseen talouteen yleensä esimerkiksi pimeänä palkanmaksuna tai piraattituotteiden kauppamisena. (Harmaa talous 2013.)

Rakennusala on kokenut merkittäviä lakimuutoksia viime vuosina. Kaikkien lainmuutosten tavoitteena on ollut harmaan talouden torjunta, joka on rehottanut erityisesti rakennusalalla. Hallituksen esityksen HE 41/2010 vp mukaan talousrikollisuuden ja harmaan talouden aiheuttamat vahingot ovat huomattavia, sillä esimerkiksi salattujen työtulojen arvo rakennusalalla oli yli 500 miljoonaa vuonna 2007. Lisäksi yrittäjätulojen salaamisesta sekä eläke-, työttömyys- ja tapaturmavakuutusten laiminlyönneistä on aiheutunut vahinkoa alalle. On myös arvioitu, että taloudelliset laskusuhdanteet ovat lisänneet harmaan talouden suhteellista osuutta rakennusalalla. (HE 41/2010 vp.)

Harmaan talouden torjuminen on kuulunut Hallituksen keskeisimpiin tavoitteisiin 2000-luvun alusta lähtien. Hallituksella on ollut esillä noin 90 erilaista konkreettista toimenpidettä harmaan talouden torjumiseksi. Viranomaistoimintaan suunnattiin 20 miljoonan euron lisäpanostus, ja sen oletetaan tulevan takaisin moninkertaisesti. Lisäpanostuksen avulla on saatu palkattua lisää harmaan talouden tutkijoita poliisiin, tulliin ja verovirastoon. Eduskunnan tarkas-

tusvaliokunta teetti arvioinnin harmaan talouden ja kansainvälisen veronkier-
ron torjunnasta. Harmaan talouden torjumisessa on onnistuttu parhaiten ra-
kennusalalla, arvioivat tutkimuksen toteuttajat Harmaa Hirvi Oy:stä. (Kärki
2015.)

Rakennusalan keskeisimpiä lakimuutoksia 2000-luvulla ovat olleet käännetty
arvonlisäverojärjestelmä, veronumero sekä vuoden 2014 kesällä voimaan tul-
lut ilmoitusvelvollisuus (Kuva 1). Näillä muutoksilla on pyritty pienentämään
valtion arvonlisäveromenetyksiä. Tavoitteena on terveen kilpailun edistäminen
sekä työpaikkojen lisääntyminen rakennusalalla. (HE 41/2010 vp.)

Rakennusala on ollut aktiivisesti kehittämässä talousrikollisuuden torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä

2006 Henkilötunniste	<ul style="list-style-type: none"> Rakennusalalle velvollisuus käyttää henkilötunnistetta
2007 Tilaajavastuulaki	<ul style="list-style-type: none"> Rakennusalalla laajempi soveltamisala
2011 Käännetty arvonlisävero	<ul style="list-style-type: none"> Koskee rakentamispalvelujen myyntiä
2012 Veronumero ja veronumerorekisteri	<ul style="list-style-type: none"> Rakennusalalla työskentelevien rekisteröidyttävä Rekisteröity veronumero merkittävä henkilötunnisteeseen
2012 Tilaajavastuulain kiristys	<ul style="list-style-type: none"> Vakiintuneisuuteen perustuvat lievennykset poistetaan rakennusalalla Rakennusalalla vaaditaan myös todistus tapaturmavakuutuksen ottamisesta Rakennusalalla myös korotettu laiminlyöntimaksu
2014 Ilmoitusvelvollisuus ja velvollisuus pitää luetteloa työntekijöistä (voimaan 1.7.2014)	<ul style="list-style-type: none"> Jokainen rakentamispalvelujen tilaaja velvollinen ilmoittamaan työmaittain tiedot alihankkijoista ja maksamansa maksut kuukausittain verottajalle Yhteisen rakennustyömaan päätoteuttaja velvollinen pitämään luetteloa työmaalla työskentelevistä työntekijöistä Työmaan pääurakoitsija velvollinen ilmoittamaan työmaalla työskentelevät työntekijät kuukausittain verottajalle Jokainen työnantaja on velvollinen ilmoittamaan päätoteuttajalle tiedot omista työntekijöistään
Rakennusteollisuus RT Tapio Kari	8.11.2013

Kuva 1. Harmaan talouden torjuntakeinot rakennusalalla (Rakennusteollisuus RT Ry 2013.)

Harmaan talouden kehitys ja siitä aiheutuneet kilpailuhaitat ovat muuttaneet alan yrittäjien mielipiteitä myönteisempään suuntaan viiden vuoden takaisesta. Siitä huolimatta rakennusalan yrittäjien keskuudessa muutokset eivät ole tarpeeksi voimakkaat, sillä yli puolet pitää harmaan talouden aiheuttamaa kilpailuhaittaa edelleen kohtalaisena tai jopa merkittävänä. (Harmaa Hirvi Oy 2015.)

4 ARVONLISÄVEROTUS

Yleinen arvonlisäverovelvollisuus koskee kaikkia niitä, jotka harjoittavat liiketoiminnan muodossa tavaroiden tai palveluiden myyntiä, vuokrausta tai niihin rinnastettavaa toimintaa. Myyjä lisää arvonlisäveron tavaroiden tai palveluiden hintaan, joka myynnin yhteydessä peritään asiakkaalta. Myyjä tilittää arvonlisäveron valtiolle kuukausittain tai neljännesvuosittain erillisellä kausiveroilmoituksella. Arvonlisäverovelvollisuudesta on ilmoitettava arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Yleisesti kauppaa tehtaessa arvonlisäverovelvollinen on siis myyjä. (Verohallinto 2014a.)

4.1 Käännetty verovelvollisuus

Rakentamispalvelujen käännetty arvonlisäverovelvollisuus on poikkeus yleisestä arvonlisäverosäännöstä, jonka mukaan veron suorittaa myyjä lisäten veron tuotteen tai palvelun hintaan. Käännettyssä verovelvollisuudessa sovelletaan huhtikuussa 2011 voimaan tullutta arvonlisäverolain (1501/1993) pykälää 8 c, jonka mukaan veron maksaa myyjän sijasta ostaja. Verohallinnon antamien arvioiden mukaan se on tuottanut rakennusalan noin 70–80 miljoonaa euroa lisää verotuloja. (Rakennuslehti 2014.)

Rakentamispalveluiden käännetty verovelvollisuudella pyritään etenkin pitkien aliurakointiketjujen arvonlisäveropetosten vähentämiseen. Kun aliurakointiketjussa työskentelee monta eri yritystä, pääurakoitsija ei aina tiedä, ketä ketjun alkupäässä työskentelee. Aliurakoitsija on saattanut jättää laskuttamansa arvonlisäverot tilittämättä valtiolle, vaikka pääurakoitsija on ne vähentänyt omassa verotuksessaan. Näin valtio on menettänyt sille kuuluneita arvonlisäverotuloja. Tämän kaltainen toiminta on vääristänyt rakennusalan kilpailua. (Huhtala & Sorvanto 2011, 20.)

Rakentamispalveluiden käännetty verovelvollisuus tarkoittaa sitä, että aliurakoitsija veloittaa työn tilaajalta urakan ilman veroa, ja tilaaja suorittaa veron aliurakoitsijan laskusta käännetyn verovelvollisuuden perusteella. Urakkaketjussa myynneistä ei makseta arvonlisäveroa. Lakia sovelletaan aina, kun molemmat seuraavista ehdoista täyttyvät (Arvonlisäverolaki 8 c §):

- Palvelu on rakentamispalvelua tai työvoiman vuokrausta rakentamispalvelua varten
- Ostajana on elinkeinoharjoittaja, joka säännöllisesti harjoittaa rakentamispalvelua tai vuokraa työvoimaa rakentamispalvelua varten. Ostaja voi olla myös niin sanottu välimies eli elinkeinonharjoittaja, joka myy edelleen kyseisen palvelun edellä määritellylle elinkeinonharjoittajalle

Ostajana olevan elinkeinoharjoittajan rakentamispalvelun säännöllisyydessä otetaan huomioon yrityksen koko toiminta, ulkomailla tapahtuva toiminta mukaan lukien. Käännetyn verovelvollisuuden piiriin kuuluvat myynnit ja ostot on ilmoitettava Verohallinnolle kausiveroilmoituksella. (Verohallinto 2011a.)

Jos rakentamispalvelun ostajana on yksityinen henkilö tai vähäisen liiketoiminnan harjoittaja, käännettyä verovelvollisuutta ei sovelleta. Vähäisen liiketoiminnan rajana pidetään alle 8 500 euron liikevaihtoa. (Arvonlisäverolaki 3§.)

Rakentamispalveluiden käännettyä verovelvollisuutta sovellettaessa käytettävä verokanta on yleinen verokanta. Tällä hetkellä se on 24 %. Ostaja siis ilmoittaa ja suorittaa sekä yleensä myös vähentää veron. Käännettyä verovelvollisuutta alettiin soveltaa myös romualalla vuoden 2015 alusta. (Arvonlisäverolaki 8 d §.)

4.2 Rakentamispalvelu

Käännettyä arvonlisäveroa sovelletaan siis rakennusalailla. Kuitenkaan kaikki rakennusalan työt eivät lukeudu rakentamispalveluksi. Rakentamispalveluksi luokitellaan kiinteistöön kohdistuvaa rakennus- ja korjaustyötä tai siihen liittyvää suunnittelua, valvontaa tai muu vastaava palvelu sekä työn yhteydessä asennetun tavaran luovuttamista. (Arvonlisäverolaki 31 § 3.)

Kiinteistöllä tarkoitetaan maa-aluetta, rakennusta tai pysyvää rakennelmaa tai sen osaa. Kiinteistössä olevat koneet, laitteet ja kalusteet eivät kuulu kiinteistöön. (Arvonlisäverolaki 28 §.)

Rakentamispalveluksi voidaan sanoa seuraavia palveluita, jotka kohdistuvat kiinteistöön (Arvonlisäverolaki 31§):

- maapohja- ja perustustyöt

- rakennus ja -asennustyöt
- rakennuksen viimeistely tai siivous
- rakennuskoneiden vuokraus, kun samalla vuokrataan sekä kone että sen käyttäjä
- työvoiman vuokraus rakentamispalvelua varten

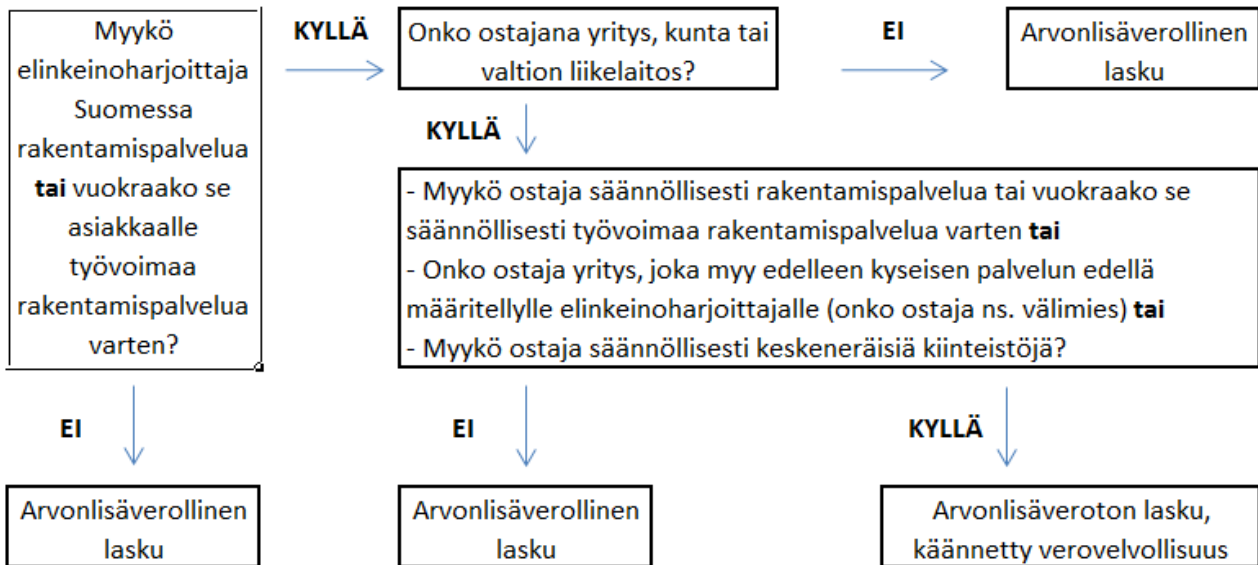
Rakentamispalvelulla tarkoitetaan nimenomaan palvelua, rakennustarvikkeisiin ei sovelleta käännettyä verovelvollisuutta. Jos laskutetaan rakennustarvikkeita sekä niiden asennusta, on asia tulkinnanvaraisempi. Jos asennuksen osuus on vähäinen, kyseessä on tavara kauppa, eikä käännettyä verovelvollisuutta sovelleta. Esimerkkinä tähän voisi olla esimerkiksi jääkaapin osto, kuljetus ja paikalleen asennus. Tällöin myyjä tilittää veron valtiolle. Verohallinnon ohjeen mukaan kuitenkin uunin asennusta pidetään käänteisesti verovelvollisena palveluna, koska uuni asennetaan kiinteästi. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 335–336.)

4.3 Case Tmi AP

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana oleva yritys Tmi AP harjoittaa rakentamispalveluun lukeutuvaa kattoasennusta muutoin kuin satunnaisesti. Hän tekee asennuksia aliurakointina yhdelle tilaajalle kerrallaan. Yrittäjän liikevaihto koostuu lähes poikkeuksetta rakentamispalveluiden myynnistä.

4.3.1 Laskumerkinnät

Yrittäjän on otettava huolellisesti selvää, täyttääkö ostaja sille asetetut edellytykset rakentamispalvelusta. Arvioinnissa, pitääkö lasku olla arvonlisäverollinen vai ei, voi käyttää esimerkiksi Kuvan 2 yksinkertaista kaaviota.

Kuva 2. Päättyketju käännetyn arvonlisäveron soveltumisesta (Huhtala & Sorvanto 2011 43.)

Laskulla on oltava laissa säädetyt laskumerkintävaatimukset kuten esimerkiksi laskun antamispäivä, laskunnumero sekä myyjän ja ostajan osoitetiedot (Arvonlisäverolaki 209 b §). Laskulle tulee merkitä pakollisten laskumerkintöjen lisäksi ostajan y-tunnus eli yksilöivä arvonlisäverotunniste. Laskun ollessa veroton siihen ei merkitä verokantaa eikä veron määrää. Laskuun tulee merkitä viittaus siihen, että ostaja on verovelvollinen. Merkintä voi olla esimerkiksi lauseke: "Rakentamispalvelun myynti, ostajan käännetty verovelvollisuus, AVL 8c §". (Äärilä & Nyrhinen 2013, 343.)

Laskumerkintöjen on todettu aiheuttavan ongelmia. Laskuille on saatettu merkitä arvonlisäveroksi nolla, mutta viittausta käännettyyn verovelvollisuuteen ei ole. Samalla laskulla saatetaan myös laskuttaa muita eri arvonlisäverokannan omaavia suorituksia. Olisi suotavaa, että käännettyä verovelvollisuutta koskevat laskut laskutetaan omalla laskullaan. (Huhtala & Sorvanto 2011, 173.)

4.3.2 Arvonlisäveron vähentäminen

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus muutti myös Verohallinnon arvonlisäveron raportointijärjestelmää. Uudella arvonlisäveron raportointikaavakkeella on uudistuksen myötä kolme uutta kohtaa, jotka koskevat rakentamispalveluiden myyntiä ja ostoa.

Yrittäjä ilmoittaa rakentamispalveluun kuuluvat myyntinsä Verottajan kausiveroilmoituksella (Kuva 3) kohdassa 319 "Rakentamispalvelun myynnit". Siinä ilmoitetaan käännetyn verovelvollisuuden alaisten rakentamispalveluiden yhteismäärä, eikä sitä tarvitse eritellä ostajittain kuten esimerkiksi Euroopan unionin sisällä tapahtuneista yhteisömyynneistä niille erikseen tarkoitettuun yhteenvetoilmoituksessa. (Huhtala & Sorvanto 2011, 174.)

Jos yrityksellä on käännetyn arvonlisäveron alaisia ostoja, niiden yhteismäärä tulee ilmoittaa kohdassa 320 "Rakentamispalvelun ostot". Näistä ostoista suoritettava vero ilmoitetaan kohdassa 318 "Vero rakentamispalvelun ostoista", joka on verokannaltaan 24 %. (Verohallinto 2011b.)

Kausiveroilmoitus

ARVONLISÄVERON TIEDOT

	050 Ilmoitusjakso	052 Kohdekaus	053 Vuosi
	☐ Kätkä	☐ Netto-	☐ Vuosi
		euro	mit
Vero koimaan myynnitä verokannottain			
301 24 %:n vero			
302 14 %:n vero			
303 10 %:n vero			
305 Vero tavaraostoista muista EU-maista			
306 Vero palveluostoista muista EU-maista			
318 Vero rakentamispalvelun ostoista (käännetty verovelvollisuus)			
307 Kohdekauden vähennettävä vero			
317 Alarajahuojennuksen määrä			
308 Maksettava vero / Palautukseen oikeuttava vero (-)			
309 0-verokannan alainen liikevaihto			
311 Tavaroiden myynnit muihin EU-maihin			
312 Palveluiden myynnit muihin EU-maihin			
313 Tavaraostot muista EU-maista			
314 Palveluostot muista EU-maista			
319 Rakentamispalvelun myynnit (käännetty verovelvollisuus)			
320 Rakentamispalvelun ostot (käännetty verovelvollisuus)			

Ostaja laskee suoritettavan veron 24 % verokannan mukaan ja ilmoittaa sen (kohta 318).

Siltä osin kuin ostojen verot ovat vähennyskelpoisia, ostaja ilmoittaa ne vähennettävänä veroina (kohta 307).

Myyjä ilmoittaa myymiensä käännetyn verovelvollisuuden alaisten rakentamispalvelujen yhteismäärän (kohta 319).

Ostaja ilmoittaa ostamiensa käännetyn verovelvollisuuden alaisten rakentamispalvelujen yhteismäärän (kohta 320).

Kuva 3. Käännetyn arvonlisäveron ilmoittaminen kausiveroilmoituksella (vero.fi)

4.3.3 Käännetty verovelvollisuus kirjanpidossa

Rakentamispalvelun käännetty verovelvollisuus on vaikuttanut myös Tmi AP:n kirjanpidon tileihin. Yrityksen on pitänyt perustaa kaksi kirjanpitotiliä rakentamispalvelun alaisten myynti- ja ostolaskujen käsittelyä varten. (Haastattelu Tmi AP 2015.)

5 TILAAJAVASTUU

Tilaajavastuulaki astui voimaan vuoden 2007 alusta. Sen tarkoituksena on kitkeä harmaata taloutta ja edistää rakennusalan tervettä kilpailua. Lain avulla estetään sellaisten aliurakoitsijoiden käyttö, jotka eivät ole hoitaneet velvoitteitaan yhteiskuntaa kohtaan. (Hallituksen esitys 114/2006 vp.)

Tätä lakia sovelletaan rakennusalalla tilaajaan, joka käyttää vuokrattua työvoimaa tai alihankintasopimukseen perustuvaa työvoimaa. Tilaajavastuulakia ei sovelleta, jos vuokratyöntekijän työsuhde kestää yhteensä enintään kymmenen työpäivää tai kun alihankintasopimuksen arvo on ilman arvonlisäveroa alle 7 500 euroa. Tilaaja ei voi kiertää lakia pilkkomalla sopimuksia raja-arvot alittaviin osiin, vaan esimerkiksi vuokratyöntekijän työsuhde lasketaan yhtäjaksoiseksi, jos sopimukset ovat olleet peräkkäisiä määräaikaista sopimuksia. (TEM 2011.)

Tilaajavastuulain ja tilaajan selvitysvelvollisuuden noudattaminen aiheuttaa yrityksille kustannuksia. Lainsäädännön velvoittamina yrittäjien on toimitettava tietoa toiminnastaan viranomaisille, henkilöstölle ja kolmansille osapuolille, mistä aiheutuu hallinnollisia kustannuksia. Tiedonantovelvoite edellyttää yritykseltä tiedon tuottamista, arkistointia ja lähetystä, mikä taas nostaa työntekijöiden työkuormaa. (AVI 2014.)

5.1 Tilaajan selvitysvelvollisuus

Laki velvoittaa tilaajia selvittämään seuraavat tiedot aliurakoitsijoistaan ennen sopimuksen tekemistä (Tilaajavastuulaki 5 §):

- Kaupparekisteriote
- Selvitys siitä, kuuluuko yritys ennakkoperintä- arvonlisävero- ja työnantajarekisteriin
- Todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus ja maksusuunnitelma verottajan kanssa verovelkojen maksamiseksi
- Todistus eläkevakuutuksesta ja sen maksujen suorittamisesta tai maksusuunnitelmasta vakuutusyhtiön kanssa maksamattomien vakuutusten suorittamisesta
- Selvitys työhön sovellettavasta yöehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista
- Tapaturmavakuutustodistus

Asiakirjat saavat olla enintään 3 kuukautta vanhoja. Jos edellä mainitut asiakirjat ovat kunnossa, tilaaja voi allekirjoittaa sopimuksen aliurakoitsijan kanssa. Tilaajan tulee säilyttää asiakirjoja vähintään kaksi vuotta sovitun työn päättymisestä. (Tilaajavastuulaki 5 §.)

Kun toisena sopimuspuolena on ulkomainen yritys, on tilaajan pyydettävä edellä mainittuja vastaavat tiedot yrityksen sijoittumismaan lainsäädännön mukaisella rekisteriotteella tai vastaavalla todistuksella. (Tilaajavastuulaki 5 §.)

Jos aliurakoitsijan asiakirjat eivät ole kunnossa, tilaaja ei voi allekirjoittaa sopimusta aliurakoitsijan kanssa. Syitä voivat olla esimerkiksi maksamattomat verot tai eläkevakuutusmaksut, joista ei ole tehty maksusuunnitelmaa, tai se, että aliurakoitsija on asetettu liiketoimintakieltoon. (Tilaajavastuulaki 9 §.)

Jos tilaaja ei kuitenkaan hoida selvitysvelvoitteitaan tai tekee sopimuksen aliurakoitsijan kanssa tietoisena siitä, ettei tämä ole hoitanut velvoitteitaan, tilaaja määrätään maksamaan laiminlyöntimaksu. Rakennusalalla sovelletaan korotettua laiminlyöntimaksua, joka on vähintään 16 000 ja enintään 50 000 euroa. (Tilaajavastuulaki 9 a§.) Laiminlyöntimaksun määrää Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, joka valvoo tilaajavastuulain toteutumista koko Suomen alueella. (Työsuojeluhallinto 2014b.)

5.2 Selvitystietojen hankkiminen

Tilaajavastuulaista aiheutuu hallinnosta työtä sekä tilaajalle että sopijapuolelle. Tilaaaja voi hankkia tilaajavastuulain edellyttämät asiakirjat itse tai hän voi pyytää ne aliurakoitsijalta, jolla on velvollisuus koota tiedot ja toimittaa tilaajalle. Kun tilaaaja vastaanottaa sopijapuolelta asiakirjat, ne tulee arvioida, arkistoida ja mahdollisesti myös vastata työsuojeluviranomaisten selvityspyyntöihin asiakirjoista. (Tilaajavastuulaki 12§.)

Yksi keino on hankkia tiedot maksullisen palvelun avulla. Monet yrityksistä ovat siirtyneet Suomen Tilaajavastuu Oy:n Luotettava Kumppani -palveluun, josta saa noudettua ajantasaiset tilaajavastuulain edellyttämät todistukset alihankkijoistaan. Sähköinen palvelu hoitaa toimittajan ja urakoitsijan puolesta tilaajavastuulain edellyttämät tietojen noutamisen eri rekistereistä. Raporttien hakeminen järjestelmästä on maksutonta, kun itse hakija on rekisteröitynyt palveluun. Palveluun voi listata käytetyt sopimuskumppanit, ja järjestelmä pitää niiden asiakirjat ajantasaisena. Jos jollain sopimuskumppanilla ilmenee esimerkiksi maksamatonta eläkevakuutusmaksua, järjestelmä lähettää ilmoituksen tilaajalle (Kuva 4). (Suomen Tilaajavastuu Oy 2014.)

Tietolähteiden perusteella yrityksen tilaajavastuutiedoissa on selvittävää!

Selvitettävää:

 Eläkevakuutus (YEL)

Kuva 4. Ilmoitus maksamattomasta eläkevakuutuksesta (tilaajavastuu.fi)

Kuitenkaan kaikki yritykset eivät käytä edellä mainittua sähköistä palvelua. Esimerkiksi pienyrittäjien ei välttämättä kannata palveluun liittyä, jos heillä ei ole montaa sopimuskumppania. Tällöin he voivat toimittaa lain edellyttämät paperit kolmen kuukauden välein sopimuskumppanilleen.

Verohallinto julkaisi joulukuussa 2014 palvelun, josta voi käydä tarkastamassa, onko yrityksellä verovelkaa. Palvelu on käytettävissä Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän verkkopalvelun kautta www.ytj.fi. Verovelkarekisteri näyttää tiedon, jos verovelkaa on yli 10 000 euroa, mutta verovelan summaa palvelussa ei mainita (Kuva 5). Verovelkarekisteriin ilmestyy myös merkintä, jos verovelvollisella laiminlyöntejä kausiveroilmoituksen kanssa. Verovelkarekisterissä on katsottavissa julkisesti kaikkien yritysten tiedot. Kuitenkin elinkeinoharjoittajien ja kuolinpesien tietoja pääsee katsomaan vain tunnistautuneet käyttäjät. Palveluun voi tunnistautua Verottajan omalla Katso-tunnisteella. (Verohallinto 2014c.)

Asiakas	
Y-tunnus	
Toiminimi	
Aputoiminimi	
Verovelkatieto	Maksamatonta verovelkaa on vähintään 10 000 euroa.
Ilmoitusten laiminlyönnit	Ei rekisteriin merkittyjä puutteita kausiveroilmoituksen antamisessa.

Kuva 5. Verovelkarekisteri (ytj.fi)

5.3 Tilaajavastuulain uudistukset

Tilaajavastuulaki tuli voimaan vuoden 2007 alusta. Vuonna 2012 siihen tehtiin merkittäviä tiukennuksia koskien rakennusalaa. Näihin muutoksiin kuului muun muassa tilaajan selvitysvelvollisuuden laajeneminen tapaturmavakuutuksen osalta sekä korotettu laiminlyöntimaksu pelkästään rakennusalalle. (Rakennusteollisuus RT Ry.)

Aiemmin selvitystä ei tarvinnut pyytää, jos tilaajalla oli perusteltu syy luottaa sopijapuoleen. Esimerkiksi siinä tapauksessa selvitystä ei tarvinnut pyytää, jos sopijapuolen sopimussuhdetta voitiin pitää vakiintuneena aiempien sopimusten johdosta. Nykyään selvityksen voi ainoastaan jättää pyytämättä rakennusalalla silloin, jos sopijapuolena on valtio, kunta, kuntayhtymä tai jokin valtion

liikelaitos. Muuten selvitysvelvollisuuteen kuuluvat asiakirjat saavat olla enintään kolme kuukautta vanhoja. (Hallituksen esitys 18/2012.)

Tilaajavastuulakiin on jälleen tulossa muutoksia. Lakiin on esitetty lisättäväksi selvitysvelvollisuus koskien sopijapuolen lakisääteisen työterveydenhuollon järjestämistä. Lisäksi hallitus esittää, että lakia selkeytettäisiin ainakin verovelkatietojen osalta. Esityksen mukaan olisi riittävää selvittää, ettei verovelan määrä ylitä 10 000 euroa. Jos verovelka ylittää 10 000 euroa, vasta silloin tulisi olla maksusuunnitelma verovelan maksamisesta. (Hallituksen esitys 161/2014.)

Esitystä perustellaan sillä, että maksamattomasta verovelasta ei voida päätellä, mistä laiminlyönnit johtuvat. Verovelan maksuvaikeudet voivat johtua esimerkiksi suhdannevaihteluista tai yrityksen omien saatavien viivästymisistä. Jos nämä ovat syitä siihen, että tilaaja ei voi tehdä sopimusta sopijapuolen kanssa, se heikentää merkittävästi maksuvaikeuksissa olevan yrityksen asemaa. (Hallituksen esitys 161/2014.)

Hallitus esittää myös, että selvitysvelvollisuus täyttyisi verotusta koskevien tietojen osalta, kun tilaaja voisi tarkastaa verovelan Verohallinnon julkisesta verovelkarekisteristä. Jos rekisteristä ilmenee, että sopijapuolella on verovelkaa, tilaajan tulee pyytää verovelkatodistus. Tämän jälkeen olisi tilaajan päätettävissä, tekeekö se sopimuksen yrityksen kanssa, jolla on verovelkaa. Tilaajalle ei siis jatkossa voitaisi määrätä laiminlyöntimaksua, vaikka sopijapuolella olisi verovelkaa tai sitä koskevan maksusuunnitelman puuttuisi. (Hallituksen esitys 161/2014.)

5.4 Case Tmi AP

Tmi AP ei ole vielä liittynyt Suomen Tilaajavastuu Oy:n Luotettava Kumppani -palveluun, sillä tällä hetkellä hän tekee töitä vain yhden sopimuspuolen kanssa. Tmi AP toimittaa tilaajavastuulain edellyttämät tiedot kolmen kuukauden välein työn tilaajalle. Yrittäjä ei ole vielä kertaakaan ollut itse tilaajan tai päätoimittajan asemassa työmaalla.

Pienyrittäjän näkökulmasta verovelkaa koskeva muutos on merkittävä. Esimerkiksi juuri sen takia, jos yrityksen omat saatavat myöhästyvät, ei sopimuk-

sen tekeminen heti kariudu, vaikka verojen maksu myöhästyisi. Toisaalta tuo 10 000 euron raja on aika suuri pienyrittäjän näkökulmasta. Jos raja on noin korkea, se ei välttämättä kannusta maksusuunnitelman tekoon ajoissa, vaan velan annetaan huoletta kasvaa.

Selvitettävien asiakirjojen toimittaminen tilaajalle on lisännyt yrittäjän hallinnollisia tehtäviä. Verovelkatodistuksen tilaaminen, todistus eläkevakuutusten maksamisesta ynnä muut viranomaisilta pyydettävät paperit vievät yrittäjältä aikaa. Jotta aikaa säästyisi, hän voisi liittyä Suomen Tilaaajavastuu Oy:n ylläpitämään Luotettava Kumppani-palveluun, josta sopijapuoli voi tulostaa tarvittavat paperit ilman toisen osapuolen vaivaamista. Tämä palvelu on maksullinen, joten jos tulevaisuudessa tulee tilanne, että tarvittavien asiakirjojen toimittamiseen kuluva aikaa ei ole, yrittäjä aikoo liittyä palveluun. (Haastattelu Tmi AP 2015.)

6 VERONUMERO JA HENKILÖTUNNISTE

Veronumero on numerosarja, joka täytyy lain mukaan olla kaikilla rakennustyömailla työskentelevillä henkilöillä, oli sitten kyseessä siivoja, arkkitehti tai harjoittelija. Veronumero ei muutu vaikka henkilö vaihtaisi työnantajaa tai työmaata. Laki veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä tuli voimaan vuonna 2012. (Veronumerolaki 1231/2011.)

Veronumeron saa verotoimistosta, ja sitä hankittaessa on erikseen ilmoitettava verotoimistoon veronumerorekisteriin merkitsemisestä, sillä sitä ei tehdä automaattisesti. Veronumerorekisteri on julkisesti nähtävissä oleva rekisteri Verottajan Internet-sivuilla, josta voi tarkastaa veronumeron voimassaolon. Veronumerot tulee tarkastaa veronumerorekisteristä työmaalle perehdytettäessä. Veronumeromenettelyllä pyritään estämään harmaata taloutta ja helpottamaan työmailla tapahtuvaa sisäistä valvontaa. Veronumerolakia on tarkoitus laajentaa myös muille aloille. (Harmaa talous 2013.)

Rakennustyömailla työskentelevillä pitää olla kuvallinen henkilötunniste, josta ilmenee Verohallinnon veronumerorekisteriin merkitty veronumero. Kuvallista henkilötunnistetta ei kuitenkaan vaadita tilapäisesti työmaalle tavaraa kuljetta-

valta henkilöltä, eikä sitä tarvitse käyttää työmaalla, jolla tilaajana tai rakennuttajana on yksityinen henkilö. (Markkanen 2011, 208.)

Jokaisen työnantajan tai rakennuttajan on hankittava yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevälle henkilöstölleen kuvalliset henkilötunnisteet. Myös oppilaitokset hankkivat oppilailleen kuvalliset tunnisteet. Jos toimii yksityisenä elinkeinoharjoittajana, on tunniste hankittava itse. (Markkanen 2011, 208.)

Työturvallisuuslakiin tuli vuoden 2013 kesällä muutos, joka lisäsi kuvallisen henkilötunnisteen käytön valvontavelvollisuuksia. Muutoksen myötä työmaan rakennuttajan lisäksi myös työmaan päätoteuttajan sekä työntekijöiden työnantajan on valvottava tunnisteen käyttöä. Jos kuvallista tunnistetta ei ole työntekijän työmaalla liikkeessään näkyvillä, siitä voi seurata kaikille valvontaosapuolille sanktio työturvallisuusrikkomuksesta. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 63 §.)

Henkilötunnisteena voi toimia myös Valtti-älykortti (Kuva 6), joka myös toimii sähköisenä tunnisteena lähes kaikilla yhteisillä työmailla. Työmaalle saavuttaessa ja sieltä poistuessa kortti luetaan päätelaitteella. Lukija lukee tiedot kortista suoraan sähköiseen työmaarekisteriin, joten päätoteuttajan ei tarvitse sitä sinne erikseen raportoida. Esimerkiksi kaikilla Rakennusteollisuus RT Ry:n jäsenyritysten työmailla tulee olla Valtti-älykortti. Valttikorttijärjestelmää ylläpitää Suomen Tilaajavastuu Oy ja kortin voi tilata Internet-osoitteessa www.veronumero.fi. (Pipatti 2014.)

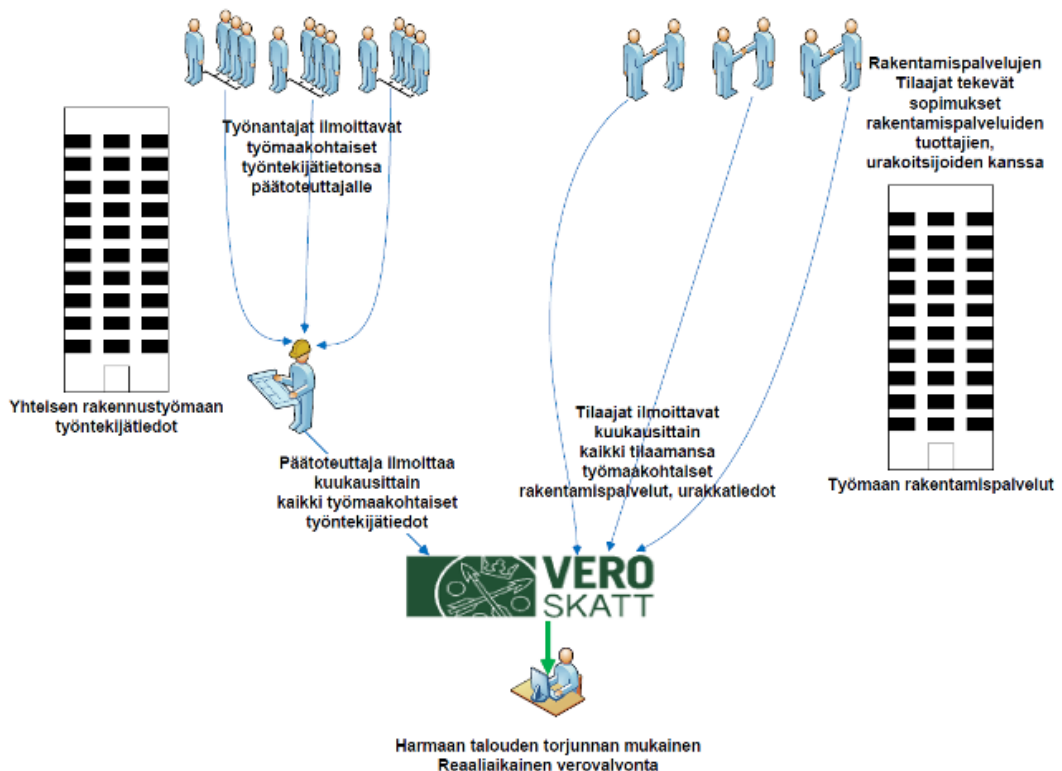
Kuva 6. Valtti-älykortti (veronumero.fi)

Case Tmi AP

Case-yrittäjä Tmi AP kuuluu julkiseen veronumerorekisteriin. Yksityisenä elinkeinoharjoittajana hän on hankkinut itselleen Valtti-älykortin, jossa on kuvallinen henkilötunniste. Yrittäjä työskentelee lähinnä yksityisten henkilöiden tilaamissa kattoasennuksissa aliurakoitsijana, joten Valtti-älykortti on jäänyt vähemmälle käytölle, mutta uskoo sille olevan käyttöä tulevaisuudessa, kun mahdollisesti siirrytään isompiin työmaihin. (Haastattelu Tmi AP 2015.)

7 TIEDONANTOVELVOLLISUUS

Laki tiedonantovelvollisuudesta (1459/2014) tuli voimaan vuoden 2014 kesälä. Tiedonantovelvollisuus tarkoittaa, että rakennustyön tilaaja ja päätoteuttaja ovat velvollisia ilmoittamaan verottajalle tietoja työmaistaan (Kuva 7).

Kuva 7. Tiedonantovelvolliset tahot (Verohallinto)

Tilaaaja on tiedonantovelvollinen verottajalle tilaamastaan rakennusalan töistä. Tilaajana voi olla rakennuttaja, pääurakoitsija, sivu-urakoitsija tai aliurakoitsija. (Verotusmenettelylaki 1558/1995 15 c §.)

Työmaan päätoteuttaja on tiedonantovelvollinen yhteisen työmaan työntekijöistä ja urakoista. Yhteiseksi työmaaksi luokitellaan rakennustyömaa, jossa työskentelee samanaikaisesti enemmän kuin yksi työnantaja tai yksityinen elinkeinoharjoittaja. (Työturvallisuuslaki 738/2002). Työmaan päätoteuttaja on rakennuttajan nimeämä pääurakoitsija tai työmaalla määräysvaltaa käyttävä työnantaja. Päätoteuttaja voi olla myös rakennuttaja itse jos sellaista ei ole erikseen nimetty. Yleensä päätoteuttajana toimii kuitenkin pääurakoitsija. Päätoteuttaja antaa työntekijöille oikeuden oleskella rakennustyömaalla. (Verohallinto 2014d.)

On huomioitava, että yhteinen työmaa muodostuu, kun kyseinen työmaa on suunniteltu tehtäväksi useamman kuin yhden työnantajan toimesta. Vaikka työmaan alkaessa siellä toimii vain yksi työnantaja ja vasta myöhemmissä työvaiheissa seuraavat työnantajat tulevat työmaalle, on kyseessä yhteinen työmaa. Tällöin tiedonantovelvollisuus työntekijöistä ja urakoista alkaa heti, kun ensimmäinen työnantaja aloittaa työt työmaalla. (Työsuojeluhallinto 2014a.)

Rakennustyömaan sopijapuolet voivat keskenään sopia, kuka on tiedonantovelvollinen. Tiedonantovelvollisuuden täyttämisen voi myös siirtää keskinäisellä sopimuksella jollekin toiselle taholle esimerkiksi konsultille tai rakennuttajalle. Vaikka työ olisikin siirretty jollekin toiselle taholle, viime kädessä vastuu tietojen lähettämisestä on tiedonantovelvollisella. Työntekijätiedoista tiedonantovelvollinen on päätoteuttaja ja urakatiedoista tilaaja. (Verohallinto 2013.)

7.1 Päätoteuttajan tiedonantovelvollisuus työntekijöistä

Työmaan päätoteuttajan tulee ylläpitää työmaalla työskentelevistä henkilöistä työntekijäluettelo. Työntekijäluetteloon tulee merkitä henkilöiden tarpeelliset

yksilöinti- ja yhteystiedot sekä tiedot työnantajan kotimaasta, työ- ja toimeksiantosuhteen laadusta sekä työntekijän vakuuttamista koskevat tiedot. Luetteloon merkittävät henkilöt ovat samoja, joiden on pidettävä työmaalla ollessaan kuvallista henkilötunnistetta, johon on merkitty veronumero. Tilaajan on säilytettävä tietoja ainakin kuuden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä, jona työmaa valmistui. (Verotusmenettelylaki 1558/1995 15b §.)

Yhteisellä työmaalla toimivan yrityksen tai itsenäisen ammatinharjoittajan on toimitettava päätoteuttajalle edellä mainitut tiedot itsestään ja työntekijöistään. Tiedot on annettava ennen työskentelyn aloittamista ja niihin tulevista muutoksista on ilmoitettava viipymättä. (Veroinfo 2014.)

Yhteisen rakennustyömaan päätoteuttajan on toimitettava kuukausittain tiedot rakennustyömaalla työskentelevistä henkilöistä tai itsenäisistä ammatinharjoittajista Verohallinnolle verovalvontaa varten. Päätoteuttajan ei tarvitse ilmoittaa tietoja työmaalla tavaraa kuljettavista työntekijöistä tai työmaalla vierailevista henkilöistä. (Veroinfo 2014.)

Ilmoitus täytyy tehdä, kun rakennuttajan työmaalle tilaamien urakoiden yhteisarvo ylittää 15 000 euroa, raja on siis työmaakohtainen. Kuukausittainen tiedonantovelvollisuus ei päde yksityisen henkilön rakennustyömaalla, jossa ei ole erikseen nimettyä päätoteuttajaa. (Rakentamisen Laatu Ry.)

Jos päätoteuttaja laiminlyö tiedonantovelvollisuutta, esimerkiksi jos työmaalla työskentelevistä henkilöistä ole tehty listaa, poliisi voi rangaista päätoteuttajaa työturvallisuusrikkomuksella. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 63 §.)

7.2 Tilaajan tiedonantovelvollisuus urakkatiedoista

Verohallinnolle on ilmoitettava urakkatietoina urakkasopimusta koskevat tiedot. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi sopimuspuolet, kokonaissumma, sopimuksen kesto ja laskutettu määrä. Kunkin tilaajan on ilmoitettava urakkatiedot rakentamispalvelua, rakennustelineiden pystytys- ja purkutöitä, työvoiman vuokrausta ja kunnossapitotöitä koskevista urakoista kuukausittain. Rakentamispalvelulla tarkoitetaan arvonlisäverolaissa määriteltyä rakentamispalvelua, jota käsiteltiin jo aiemmin kohdassa 4.2 Rakentamispalvelu. Ilmoitusta ei tarvitse toimittaa tavaran kaupasta, rakennussuunnittelusta tai -valvonnasta, lait-

teiden asennuksesta tai korjaamisesta eikä kiinteistönhoidosta. (Verohallinto 2013.)

Urakkatietoja ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos sovittu urakka alittaa 15 000 euron rajan. Jos 15 000 euron raja-arvo ylittyy vasta työn aikana, on tiedot toimitettava siitä kuukaudesta lähtien, jolloin raja-arvon ylitys tapahtuu. Tällöin aiempia tietoja ei tarvitse ilmoittaa takautuvasti. Urakkatietojen alaraja tarkastellaan sopimuskohtaisesti eikä työmaakohtaisesti. Jos yhden työmaan urakan arvo jää alle 15 000 euron, mutta sopimus koskee myös seuraavaa työmaata, jolloin arvo ylittyykin, on tilaajan ilmoitettava urakkatiedot työmaakohtaisesti Verohallinnolle. (Verohallinto 2013.)

7.3 Yksityisen henkilön tiedonantovelvollisuus

Myös yksityinen henkilö on velvollinen toimittamaan tilaamastaan rakennustyöstä tiedot Verohallinnolle. Rakennuttajan on ilmoitettava Verohallinnolle tiedot työn suorittaneista työntekijöistä ja yrityksistä yhteystietoineen, sekä tiedot näille maksamistaan palkoista tai muista vastikkeista. Yksityishenkilön tiedonantovelvollisuudella ei ole hintarajaa, kuten yrityksillä, vaan tiedon annettava kaikista rakennuslupaa edellyttävistä rakennustöistä. Tiedot on toimitettava verohallinnolle ennen loppukatselmusta joka on edellytyksenä rakennuksen käyttöönotolle. Yksityishenkilön tiedonantovelvollisuutta valvoo rakennusvalvontaviranomainen. (Hallberg 2014.)

7.4 Tietojen ilmoittaminen Verohallinnolle

Verohallinto ottaa vastaan vain sähköisesti urakka- ja työntekijätietoja koskevat asiakirjat. Tietojen toimittamista varten on olemassa verkkopalvelut Suomi.fi ja Ilmoitin.fi. Molemmat palvelut vaativat sähköisen tunnistautumisen joko Verohallinnon omalla Katso-tunnisteella tai ilmoittajan henkilökohtaisilla verkkopankkitunnuksilla. Ilmoitettujen tietojen korjaaminen on mahdollista jälkikäteen erillisellä korjauslomakkeella. (Veroinfo 2014.)

Syyskuussa 2014 Verohallinnolle tulleita urakkailmoituksia annettiin 36 536 kappaletta. Näiden urakoiden yhteenlaskettu summa oli 25,5 miljardia euroa. Työntekijäilmoituksia tehtiin tänä aikana 25 189 kappaletta. (Veroinfo 2014.)

Vuoden 2014 loppuun oli voimassa poikkeusmenettely, jolloin oli vielä hyväksyttävää palauttaa puutteelliset tiedot työntekijöistä ja urakoista. Verohallinto halusi poikkeusmenettelyn avulla edesauttaa yritysten tiedonantovelvollisuuden ongelmakohtien selvittämistä uuteen lakiin siirryttäessä. (Verohallinto 2014b.)

Verohallinto keräsi siirtymävaiheen ajalta keskeiset ongelmakohdat ilmoitusten teossa:

- Urakoista ilmoitetaan joko laskutettu tai maksettu määrä, ei molempia
- Ennakkomaksu ilmoitetaan vain kerran, ennen urakan alkamista
- Yhteystieto-kenttään merkitään sen henkilön nimi, joka osaa antaa lisäinfoa ilmoituksesta
- Kohdekuukaudeksi merkitään kuukausi, jolta tietoja ilmoitetaan, eikä kuukausi, jolloin ilmoitus annetaan
- Urakka ilmoitetaan jokaiselta kuukaudelta, jonka aikana yritys toimii työmaalla ja laskuttaa siitä
- Työntekijöiden ja urakoitsijoiden työskentelyaika vastattava todellista työaikaa
- Urakoitsijan ollessa urakkaketjun viimeinen, eikä tilaa rakentamispalvelua keneltäkään, ilmoitusta ei tarvita
- Työntekijätiedoissa ilmoittajana on ainoastaan työmaan päätoteuttaja
- Päätoteuttaja ilmoittaa tietojen puuttumisesta vain, jos tiedot puuttuvat joko kokonaan tai osittain. Varmuuden vuoksi ilmoitusta ei tarvita. (Veroinfo 2014.)

7.5 Case Tmi AP

Tmi AP on toiminut aliurakoitsijana yrityksille ja yksityisille henkilöille. Yrittäjä on ilmoittanut omat tietonsa päätoteuttajalle seuraavat lain vaatimat tiedot itsestään:

- Yksilöintitiedot esim. veronumero
- Yhteystiedot
- Tiedot kotimaasta
- Tiedot työ- ja toimeksiantosuhteen laadusta
- Vakuutustiedot

Tmi AP:n tilaamissa urakoissa ei ole vielä 15 000 euron raja-arvon ylittänyttä urakkasopimusta, joten hänen ei ole tarvinnut tehdä ilmoituksia tilaamistaan urakoista Suomi.fi tai Ilmoitin.fi -palveluiden kautta. (Haastattelu Tmi AP 2015.)

8 POHDINTA JA LOPPUSANAT

Harmaan talouden torjuntakeinot rakennusosalalla oli opinnäytetyöni aiheena. Tarkkailun alla oli erityisesti pienyrittäjän aseman tutkiminen Case-yrityksen avulla. Rakennusalaan koskevat uudistukset ovat aika moniulotteisia, sillä esimerkiksi tiedonantovelvollisuus ei koske pelkästään rakennusosalalla toimivia vaan yrityksiä, vaan kaikkia yrityksiä, jotka rakentavat. Pienyrittäjän asemassa uudistukset tuntuvat suurilta, ja niiden myötä byrokratian määrä on lisääntynyt merkittävästi.

Tehdessäni tätä opinnäytetyötä reilun vuoden ajan, rakennusalaan koskevat lait ovat muuttuneet paljon. Joitakin työn alussa keräämiäni tietoja ja lähteitä ei voinut lopulta käyttää lainkaan, koska lainsäädäntö on jo tässä ajassa muuttunut todella paljon. Viranomaiset pyrkivät jatkuvasti kehittämään parempia keinoja harmaan talouden torjumiseksi.

Harmaan talouden torjuntakeinojen avulla Suomen valtio on saanut takaisin menetettyjä verovaroja, mikä vaikuttaa koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Harmaan talouden on todettu aiheuttavan pelkästään rakennusosalalla kokonaisuudessaan noin 400–500 miljoonan euroa tulonmenetyksiä valtiolle (Kostiainen 2010). Koen, että näin merkittävien tulonmenetysten vuoksi on hyvä, että harmaan talouden torjumiseksi on löydetty keinoja. Valvonta työmailla on lisääntynyt merkittävästi, ja kulunvalvonnan seuraamisen helpottamiseksi kehitetyn Valtti-älykortin käyttö yleistyy koko ajan.

Harmaa talous koskettaa meitä jokaista, sillä se on koko kansantalouden ongelma. Usein varmasti ajatellaan, että tuon pienen rakennustyön voi teettää hyvin pimeänä eli verottomasti. Kun tuhat ihmistä ajattelee noin, pimeästi teetettyjen rakennustyön rahallinen arvo nousee valtavasti.

Tmi AP kokee työn tulokset hyvänä tietopakettina. Seuraavaksi yrittäjä aikoo tutustua verottajan ilmoituspalveluihin mahdollisten tulevien ilmoitusvelvolli-

suuksien varalta. Yrittäjän mielestä harmaan talouden vaikutukset ovat alalla merkittävät, varsinkin pienyrittäjien keskuudessa. Yrittäjä toivoo rakennusalaan koskevien lakimuutosten tuovan alalle tervettä kilpailua ja rehellistä yrittäjyyttä, mutta uudistusten myötä on tullut myös paljon uutta opittavaa ja lisätyötä hallinnollisten tehtävien parissa.

Käännetty arvonlisävero on ollut käytössä jo vuodesta 2011. Tmi AP:lle etenkin rakentamispalvelun määritelmä ja ostajan asema ovat tuottaneet hankaluuksia. Tulevaisuudessa yrittäjä aikoo käyttää apunaan kuvan 2 päättelykaaviota selvittäessään, kuuluuko lasku käännetyn arvonlisäveron piiriin. (Haastattelu Tmi AP 2015.) Käännetty verovelvollisuus vähentää merkittävästä valtion verotulojen menetyksiä, ja uskon tämän verotuskäytännön leviävän myös muille aloille. Vuoden 2015 alusta otettiin käyttöön romualojen käännetty verovelvollisuus. (Verohallinto 2014e.)

LÄHTEET

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Aluehallintovirasto AVI. 2014. Tilaajavastuulain uudistus lisäisi harmaata taloutta ja turhaa byrokratiaa. Saatavissa: <https://www.avi.fi/web/avi/-/tilaajavastuulain-uudistus-lisaisi-harmaata-taloutta-ja-turhaa-byrokratiaa#.VUHofyGqqko> [viitattu 16.4.2015].

Haastattelu. 2015. Tmi AP. 10.4.2015. Kouvola.

Hallberg, T. 2014. Rakentamiseen liittyvät tiedonantovelvollisuudet laajenevat 1-7-2014. Saatavissa: <http://lexia.fi/fi/2014/06/25/rakentamiseen-liittyvat-tiedonantovelvollisuudet-laajenevat-1-7-2014/> [viitattu 16.4.2014].

Hallituksen esitys 41/2010 vp.

Hallituksen esitys 18/2012.

Harmaa Hirvi Oy. 2015. Harmaan talouden torjunnan arviointi. Saatavissa: http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx/~public/Tarkastusvaliokunta/2015_KALVOT_tiedotustil_Harmaan_talouden_torjunta?folderId=~public%2FTarkastusvaliokunta&cmd=download [viitattu 14.4.2015].

Harmaa talous 2013. 2013.Harmaan talouden selvitysyksikkö. Saatavissa: https://www.vero.fi/download/Harmaa_talous_2013/%7B8864665C-36EF-4D6E-9FBA-3361D00503A1%7D/8881 [viitattu 16.4.2015].

Huhtala, H. & Sorvanto, K. 2011. Rakentamisen käännetty arvonlisävero käytännössä. Helsinki: Edita.

Kostiainen, R. 2010. Harmaa talous rakennusalan suurin uhka. Saatavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22010/harmaatalousrakennusalan suurin rikosuhka.html> [viitattu 15.4.2015].

Kärki, T. 2015. Harmaan talouden torjunta matelee eteenpäin: "Hitaammin kuin on kuviteltu". Kansan Uutiset -verkkolehti. 20.1.2015. Saatavissa: <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/3312333/harmaan-talouden-torjunta-matelee-eteenpain-%E2%80%9Dhitaammin-kuin-on-kuviteltu%E2%80%9D> [viitattu 14.4.2015].

Pesonen, R. 2011. Tilaajavastuulaki ja pimeän työn torjunta. Saatavissa: <https://www.rakennustieto.fi/Downloads/RK/RK110202.pdf> [Viitattu: 15.4.2015].

Pipatti, T. 2014. Rakennusteollisuus RT Ry. Rakennusteollisuus RT suosittelee Valtti-älykorttia. Saatavissa: <https://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/harmaan-talouden-torjunta/jasentiedote---2014-03-25-valtti-alykortti.pdf> [viitattu 15.4.2015].

Rakennusteollisuus RT Ry. Tilaajavastuulaki. Saatavissa: <https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Harmaan-talouden-torjunta/Tilaajavastuulaki/> [viitattu 15.4.2015].

Rakentamisen Laatu Ry. Opas rakentamisen tiedonantovelvollisuudesta. Saatavissa: <http://www.rala.fi/tiedostot/Ilmoitusvelvollisuus.pdf> [viitattu 15.4.2015].

Suomen Tilaajavastuu Oy. Luotettava Kumppani-palvelu. Saatavissa: <https://www.tilaajavastuu.fi/fi/luotettava-kumppani/> [viitattu 13.4.2015].

TEM. 2011. Tilaajavastuuta ulkopuolista työvoimaa käyttäville. Saatavissa: http://www.tem.fi/files/29218/TEM_esite_Tilaajavastuu_FIN_22032013_netti.pdf [viitattu 15.4.2015].

Työsuojeluhallinto. 2014a. Rakennustyö ja yhteinen rakennustyömaa-muistio. Saatavissa: <http://www.tyosuojelu.fi/upload/mikaonrakennustyota2014.pdf> [viitattu 15.4.2015].

Työsuojeluhallinto. 2014b. Tilaajavastuulaki. Saatavissa: <http://www.tyosuojelu.fi/fi/tilaajavastuu> [viitattu 15.4.2015].

Työturvallisuuslaki 738/2002.

Verohallinnon Raksa-hanke paljasti tylyjä lukuja harmaasta taloudesta. 2014. Rakennuslehti. 28.3.2014, 10-11. Saatavissa: <http://www.digipaper.fi/rakennuslehti/120702/index.php?pgnumb=11> [viitattu 14.4.2015].

Verohallinto. 2011a. Näin ilmoitetaan rakentamisen käännetty arvonlisävero. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Yritys ja yhteisoasiakkaat/Yhdistys ja saatio/Kausiveroilmoitus/Nain ilmoitetaan rakentamispalvelujen ka\(15918\)](#) [viitattu 14.4.2015].

Verohallinto. 2011b. Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Yritys ja yhteisoasiakkaat/Avoin yhtio ja kommandiittiyhtio/Arvonlisaverotus/Rakennusalan kaannetty arvonlisaverovelvollisuus](#) [viitattu 10.4.2015].

Verohallinto. 2013. Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus. Saatavissa:

<http://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat verohjeet/Elinkeinoverotus/Rakentamiseen liittyva tiedonantovelvoll%2827845%29](#) [viitattu 14.4.2015].

Verohallinto. 2014a. Arvonlisäverovelvollisen opas. Saatavissa:

<http://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat verohjeet/Arvonlisaverotus/Aloittava yritys/Arvonlisaverovelvollisen opas\(33102\)](#) [viitattu 10.4.2015].

Verohallinto. 2014b. Rakentamisilmoituksia koskeva poikkeusmenettely päättyy vuodenvaihteessa. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Rakentamisilmoitukset/Rakentamisilmoituksia koskeva poikkeusme\(35136\)](#) [viitattu 16.4.2015].

Verohallinto. 2014c. Verovelkarekisteri. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Yritys ja yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio ja osuuskunta/Maksuvaikeudet/Verovelkarekisteri\(34171\)](#) [viitattu 14.4.2015].

Verohallinto. 2014d. Rakentamisilmoitukset, työntekijätiedot - usein kysyttyä.

Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat verohjeet/Usein kysyttya/Rakentamisilmoitukset tyontekijatie dot \(33193\)](#) [viitattu 14.4.2014].

Verohallinto. 2014e. Metallromun ja –jätteen myynnin käännetty verovelvollisuus. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat verohjeet/Verohallinnon ohjeet/Metallromun ja jätteen myynnin kaannett\(35045\)](#) [viitattu 30.4.2015].

Verotusmenettelylaki 1558/1995.

Vuori, P. 2014 Rakentamisen tiedonantovelvollisuus. Saatavissa:
<http://www.seminaarit.net/verohallinto/taloushallinnon-ammattilaisille/> [viitattu
16.4.2015].